

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**PROCJENE PRIVLAČNOSTI MUŠKARACA S KARAKTERISTIKAMA
MRAČNE TRIJADE KOD STUDENTICA PSIHOLOGIJE**

Diplomski rad

Katarina Vataavuk

Mentorica: doc.dr.sc. Ana Butković

Zagreb, 2018.

SADRŽAJ

UVOD	1
CILJEVI	8
PROBLEMI I HIPOTEZE	9
METODA	10
Sudionici istraživanja	10
Mjerni instrumenti i varijable	10
Postupak	12
REZULTATI	13
RASPRAVA	19
ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	29
PRILOG A	32
PRILOG B	33
PRILOG C	34

Procjene privlačnosti muškaraca s karakteristikama mračne trijade kod studentica psihologije.

Attractiveness ratings of the Dark Triad personality in men among Psychology students.

Katarina Vataavuk

Cilj istraživanja bio je ispitati razlikuju li se procjene muškarca s visoko i nisko izraženim karakteristikama mračne trijade (narcizam, makijavelizam i psihopatija) u kontekstu privlačnosti za različite vrste interpersonalnih odnosa, te na osobinama ličnosti iz HEXACO modela. Također, željeli smo ispitati ima li verzija upitnika samostalan doprinos u objašnjenju varijance procjena privlačnosti, kada se u hijerarhijskoj regresiji kontroliraju osobine ličnosti iz HEXACO modela. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 167 studentica psihologije. Prema očekivanjima, dobivena je statistički značajna razlika u procjenama privlačnosti muškaraca s visoko i nisko izraženim karakteristikama mračne trijade u različitim kontekstima interpersonalnih odnosa, pri čemu je muškarac visoko na mračnoj trijadi procjenjivan značajno privlačnijim od kontrolnog opisa u kontekstu kratkotrajne seksualne afere. Nađene su i statistički značajne razlike u procjenama dva opisa muškarca na osobinama ličnosti iz HEXACO modela, pri čemu je muškarac s karakteristikama mračne trijade procjenjivan značajno ekstravertiranijim od kontrolnog opisa, dok na svim drugim osobinama je kontrolni opis procijenjen značajno višim. Nadalje, hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da, u objašnjenju varijance procjena privlačnosti, u kontekstu kratkotrajne seksualne afere, mračna trijada ima statistički značajan doprinos uz varijable ugodnost i iskrenost-poniznost iz HEXACO modela.

Ključne riječi: privlačnost, mračna trijada, HEXACO model ličnosti, iskrenost-poniznost

The study has been conducted in order to explore difference in attractiveness ratings between a created (male) character who scored high on Dark Triad of personality traits (narcissism, Machiavellianism and psychopathy) and a control character, among different contexts of interpersonal relationships as well as their difference in ratings on the HEXACO personality factors. The participants were 167 Croatian women, all of them psychology students. As hypothesized, there was a significant difference in attractiveness ratings for the two characters in the context of different interpersonal relationships, with high DT character rated as significantly more attractive than the control character in context of a short-term mating. For the HEXACO, t-tests showed that the high DT character was rated significantly higher on Extraversion, while for the other HEXACO factors the low DT character was rated significantly higher. Furthermore, the hierarchical regression analysis found that the Dark Triad of personality, along with the Agreeableness and Honesty-Humility from the HEXACO model, had a significant contribution in prediction of attractiveness ratings, in the short-term mating context.

Key words: attractiveness, Dark Triad, HEXACO model of personality, Honesty-Humility

UVOD

Pitanje privlačnosti je, čini se, oduvijek jedan od fokusa istraživanja u psihologiji. Sklonost da su nam neki pojedinci privlačni, a drugi nisu, čak nije ograničena samo na ljude već je uočljiva i kod raznih životinjskih vrsta (Berstein, 1980; Ellis, 1992, prema Graziano, Jensen-Campbell i West, 1995).

Newcomb (1956) definira privlačnost kao direktnu orijentaciju prema drugom pojedincu koja ima pozitivni ili negativni predznak te određeni intenzitet. Na interpersonalnu privlačnost može se gledati kao na afektivnu komponentu socijalnih odnosa, a definira se kao postojanje pozitivnih osjećaja prema drugoj osobi i sklonosti da se provodi vrijeme s njom (Hewstone i Stroebe, 2003). Ostaje pitanje zašto nas neke osobe privlače, a druge ne.

Teorije su potaknule razna istraživanja koja su otkrila više odrednica privlačnosti među kojima su blizina, sličnost, uzajamno sviđanje i fizički izgled (Aronson, Wilson i Akert, 2005). Blizina, odnosno dostupnost ili poznatost, počiva na tzv. *učinku puke izloženosti*, dakle, što smo češće izloženi nekom podražaju veća je vjerojatnost da će nam se taj podražaj i svidjeti (Aronson i sur., 2005). Fizički izgled je također jedna od odrednica privlačnosti, iako su ljudi neskloni priznati da izgled igra ulogu u njihovom izboru partnera. Istraživanja nalaze razlike u važnosti ove odrednice kod muškaraca i žena koje se pripisuju različitim evolucijskim ciljevima, no čini se da su te razlike naglašenije kad se ispituju stavovi nego kad se radi o stvarnim ponašanjima (Aronson i sur., 2005). Osim toga da nam je osoba poznata i fizički privlačna, važno je i mislimo li da se toj osobi mi sviđamo. Spoznaja da je neka osoba zainteresirana za nas glavna je odrednica naše naklonosti prema toj osobi. Ova odrednica privlačnosti naziva se uzajamno sviđanje, a čini se da je toliko jaka da može nadoknaditi odsustvo drugih odrednica, čak i sličnosti. Sličnost je odrednica privlačnosti koja se definira kao podudaranje vlastitih vrijednosti, interesa, stavova, podrijetla i osobina ličnosti s onima druge osobe (Aronson i sur., 2005). Važnost sličnosti kao odrednice privlačnosti je u tome što smo skloni misliti da ćemo se svidjeti osobama koje su nam slične te što nam osobe slične nama pružaju osjećaj da smo u pravu, dok o osobama koje se s nama ne slažu donosimo negativne zaključke (Aronson i sur., 2005). Sličnost se, dakle, osim na stavove i uvjerenja, odnosi i na osobine ličnosti.

McCrae i Costa (2008) definiraju ličnost kao trajne emocionalne, motivacijske, stavovne, iskustvene i interpersonalne stilove koji objašnjavaju pojedinčevo ponašanje u različitim situacijama. Postoje brojni modeli i teorije o strukturi ličnosti, a u današnje vrijeme najpopularniji je model ličnosti konstituirane od pet faktora, koji opisuje bazične dimenzije normalne ličnosti, a to su ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam (emocionalna stabilnost) i otvorenost ka iskustvima (intelekt, kultura; prema Mount, Barrick, Scullen i Rounds, 2005). Nije postignut konsenzus o tome kojih točno pet širokih dimenzija je univerzalno jer različiti pristupi i istraživanja nalaze različitu faktorsku strukturu. Razlikuje se model Velikih Pet, čiji je autor Lewis R. Goldberg i Pet-faktorski model, čiji su autori Robert McCrae i Paul Costa (Ashton i Lee, 2008). Velikih Pet je proizašlo iz leksičke hipoteze, odnosno leksičkih istraživanja engleskog jezika, dok je Pet-faktorski model proizašao iz Baltimorske studije starenja za koju su autori konstruirali upitnik faktorsko-analitičkom strategijom te tako zapravo popularizirali model strukture ličnosti koji pretpostavlja velikih pet dimenzija. Osim teorijskog okvira, ova dva modela se razlikuju i u definiranju i nazivlju nekih faktora. Peti faktor se u modelu Velikih Pet naziva intelekt, dok je u Pet-faktorskom modelu taj faktor otvorenost ka iskustvima. Također, faktor koji se u modelu Velikih pet naziva emocionalna stabilnost, u Pet-faktorskom modelu se zove neuroticizam.

Da bi se jedan model strukture ličnosti moglo smatrati univerzalnim i potpuno točnim, istraživanja u svim zemljama i na svim jezicima bi trebala dobivati istu faktorsku strukturu, no, izgleda da to nije slučaj. U brojnim istraživanjima problematičnim se čini peti faktor iz modela ličnosti koji pretpostavlja pet faktora, koji u različitim zemljama zbog jezičnih razlika nije uvijek identičan (intelekt, otvorenost ka iskustvima, imaginacija.; prema Ashton i Lee, 2008). Stoga se u zadnje vrijeme pojavljuju novi teorijski okviri s alternativnim reprezentacijama strukture ličnosti. Jedan od njih, HEXACO, predlaže šest dimenzija ličnosti; iskrenost-poniznost, emocionalnost, ekstraverzija, ugodnost, savjesnost i otvorenost ka iskustvima. Ovakva faktorska struktura se pokazala stabilnijim nalazom od pet faktora na barem 12 različitih jezika (Ashton i Lee, 2008). Neki faktori iz HEXACO-a, ekstraverzija, savjesnost i otvorenost ka iskustvima, se jako preklapaju s faktorima iz Pet-faktorskog modela, dok ostala tri faktora imaju nešto kompleksnije odnose s preostala dva iz Pet-faktorskog modela strukture ličnosti. Dimenzija ličnosti koja se u HEXACO-u naziva emocionalnost se

jednim dijelom preklapa s neuroticizmom, ali uključuje i sentimentalnost koja u Pet-faktorskom modelu tipično definira dimenziju ugodnosti. Ugodnost je u HEXACO-u definirana ljubaznošću, strpljenjem i fleksibilnošću, izbačena je sentimentalnost kao sastavnica ugodnosti, ali je uključena nova sastavnica koja se naziva nedostatak ljutnje, te se često na ovu dimenziju referira kao na ugodnost nasuprot ljutnji. Šesti faktor u HEXACO modelu ličnosti se naziva iskrenost-poniznost, a definiraju ga čestice koje se odnose na iskrenost, poštenje i nedostatak pohlepe. Rezultat na česticama koje se odnose na ovaj faktor iskazuje tendenciju da se bude pošten i iskren s drugim ljudima čak i kad bi se moglo druge iskoristiti bez posljedica. Pet-faktorski model nema direktnu zamjenu za faktor iskrenost-poniznost, iako je jedan dio ovog faktora moguće objasniti ugodnošću iz Pet-faktorskog modela, te u nešto manjoj mjeri savjesnošću (Lee i Ashton, 2005). S obzirom na to da je HEXACO relativno nov model strukture ličnosti, provedena su brojna istraživanja koja su ispitivala odnose dispozicija ličnosti iz HEXACO-a s raznim drugim varijablama i osobinama ličnosti iz drugih modela. Istraživači se u posljednje vrijeme posebno fokusiraju na odnos HEXACO-a i konstrukta koji objedinjuje „zle“ karakteristike ličnosti, tzv. *mračne trijade* ličnosti.

Mračnu trijadu čine subklinički narcizam, makijavelizam i subklinička psihopatija, a kao konstrukt predložili su je Paulhus i Williams (2002). Nazvana je tako zbog socijalne averzivnosti koja je zajednička trima osobinama koje čine ovaj konstrukt, odnosno, sve tri sastavnice sadrže neki stupanj zlonamjernosti koji izravno utječe na interpersonalne odnose i ponašanja (O'Boyle, Forsyth, Banks i McDaniel, 2011). Psihopatija se može definirati kao osobina ličnosti koju karakterizira nedostatak empatije, traženje uzbuđenja, impulzivnost i antisocijalno ponašanje (Paulhus i Williams, 2002). Pojedinci koji postižu više rezultate na skalama subkliničke psihopatije pokazuju impulzivnost u ponašanju, nedostatak interesa za druge ljude i socijalne norme te nedostatak osjećaja krivnje kad njihovi postupci štete drugoj osobi (O'Boyle i sur., 2011). U interpersonalnim odnosima ovakvi pojedinci su skloni koristiti manipulativne taktike upravljanja dojmovima zbog čega se često kao karakteristika psihopatije navodi površan šarm (O'Boyle i sur., 2011). Osim površnog šarma, psihopatija je povezana i sa seksualno eksploatacijskim obrascima ponašanja koji su korisni kod kratkoročnih strategija traženja partnera i povezani s nerestriktivnim obrascem seksualnog ponašanja (Carter, Campbell i Muncer, 2014). Pojedinci s izraženim karakteristikama narcizma pokazuju prenapuhano

viđenje sebe, traženje pažnje i divljenja, aroganciju i pretjeranu potrebu za moći, statusom i prestižem (Rauthmann i Kolar, 2013). Karakterizira ih ekstremna samo-grandioznost, vole biti u centru pozornosti i preuveličavaju svoje uspjehe uz istovremeno ignoriranje i odbacivanje svake kritike na svoj račun (O'Boyle i sur., 2011). Skloni su samoobmani, odnosno imaju loš uvid u svoje osobine i sposobnosti, zbog čega često precjenjuju svoje kvalitete (Paulhus i Williams, 2002). Makijavelizam je konstrukt nastao nakon što su Christie i Geis objavili, 1970. godine, upitnik ličnosti konstruiran prema načelima iz knjige *Vladar* autora Niccola Machiavellia (O'Boyle i sur., 2011). Makijavelizam čine tri seta povezanih karakteristika: vjerovanje da manipulativnim tehnikama mogu postići cilj, ciničan pogled na ljudsku prirodu i iskrivljena moralna načela. Pojedinci s višim rezultatom na skalama koje mjere ovu osobinu ličnosti su skloni varanju, laganju i izdaji te općenito imaju negativan stav prema ljudima (O'Boyle i sur., 2011). Makijavelizam je povezan sa socijalnom manipulacijom i oportunizmom, oboje korisno u kratkoročnim strategijama traženja partnera (Carter i sur., 2014). Ova tri konstrukta pokazuju umjerenu međusobnu povezanost, zbog čega ih se u zadnje vrijeme često proučava kao kompozit (Paulhus i Williams, 2002). Osim socijalno averzivne komponente, zajedničko im je i ekstravertirano ponašanje koje koriste za samopredstavljanje, sklonost iskorištavanju drugih, manipulativnost i osjećaj samovažnosti (Carter i sur., 2014). Također, u istraživanjima se tipično dobiva nalaz da muškarci postižu nešto više rezultate na svima trima osobinama (Paulhus i Williams, 2002; Lee i Ashton, 2005), a za narcizam je takav nalaz stabilan i kros-kulturalno (Foster, Campbell i Twenge, 2003, prema Campbell i sur., 2014).

Gledano iz evolucijske perspektive, osobine ličnosti su se razvile kao način prilagodbe društvenoj okolini i kao sredstva koja bi ljudima trebala pomoći da osiguraju svoje mjesto unutar grupe, status i poboljšati im pristup partnerima suprotnog spola (Buss, 1991, prema O'Boyle i sur., 2011). U društvenih vrsta, kao što su ljudi, procesi koji služe održavanju odnosa su evolucijski stabilne strategije, primjerice recipročni altruizam, suradnja, empatija i potreba za pripadanjem (O'Boyle i sur., 2011). Međutim, u određenim uvjetima i sebične strategije mogu biti korisne. Iako ove evolucijske izazove pojedinci rješavaju prosocijalnim načinom, trudeći se biti ugodni i savjesni, drugi pristupaju ovim problemima na jedan više individualistički orijentiran način, strategijama koje se mogu smatrati čak i društveno averzivnima (Jonason i Webster, 2010, prema O'Boyle i sur.,

2011). Sastavnice mračne trijade, kao i kompozit, povezane su s mnogim negativnim ishodima. Primjerice, osobe s izraženim karakteristikama makijavelizma su sklonije osvećivati se i lagati (O'Boyle i sur., 2011), te pokazuju tendencije promiskuitetnom ponašanju i korištenju seksualne prisile (Carter i sur., 2014). Pojedinci s izraženim narcisoidnim karakteristikama skloni su omalovažavati svoje partnere u vezama (Jauk i sur., 2016), a njihov egocentrizam i sklonost nevjeri su uzrok problema koje imaju u bliskim odnosima (Miller, Widiger i Campbell, 2010, prema O'Boyle i sur., 2011). Subklinička psihopatija povezana je s nerestriktivnim obrascem seksualnog ponašanja, te prevarantskim sklonostima i izvještavanju o većem broju seksualnih partnera (Visser i sur., 2010, prema Carter i sur., 2014). Sukladno tome, mračna trijada, kao kompozit ovih triju crta, pozitivno je povezana s brojem seksualnih partnera tijekom života, preferencijama kratkotrajnih odnosa i korištenjem kratkotrajne strategije seksualnog odabira (Jonason, Li i Buss, 2010, prema Carter i sur., 2014; Jonason, Li, Webster i Schmitt, 2009).

Uzevši u obzir činjenicu da su sve tri komponente mračne trijade izraženije kod muškaraca nego kod žena, čini se da je mračna trijada bila evolucijski adaptivna strategija u određenim uvjetima. Neki autori smatraju da ovaj skup osobina predstavlja stabilno rješenje problema reprodukcije kod muškaraca (Jonason i sur., 2009), a uspješnost kratkoročnih strategija pronalaska partnerice kod muškaraca svakako ovisi o njihovoj privlačnosti ženama.

Brojne studije su provedene na temu privlačnosti karakteristika mračne trijade, a mnoge od njih su se usmjerile na ispitivanje fizičke privlačnosti, s obzirom na to da su neka istraživanja pokazala da u situaciji kratkoročne strategije biranja partnera, žene kod muškaraca najviše vrednuju fizički izgled i maskulinitet (Buss i Schmitt, 1993). Neka istraživanja su sugerirala da je mračna trijada prepoznatljiva i vidljiva u kranofacijalnoj morfologiji pojedinaca (Holtzman, 2011, prema Lyons, Marcinkowska, Helle i McGrath, 2015) te da (muška) lica s izraženim karakteristikama narcizma, psihopatije i makijavelizma ženama nisu privlačna. Kako fizički izgled nije jedina odrednica privlačnosti, istraživače je zanimala i uloga mračne trijade kao ličnosti u interpersonalnoj privlačnosti. Brojna istraživanja su se usmjerila na konceptualizaciju konstrukta mračne trijade unutar okvira postojećih teorija strukture ličnosti, najčešće u okvirima Pet-faktorskog modela i modela Velikih pet.

Prethodni nalazi povezanosti mračne trijade i osobina iz modela ličnosti koji pretpostavljaju pet faktora sugeriraju da mračna trijada nije posebno privlačna ličnost. Nalaze se negativne korelacije ovog konstrukta s ugodnosti, savjesnosti i neuroticizmom, te pozitivna povezanost mračne trijade s ekstraverzijom i otvorenosti ka iskustvima (Paulhus i Williams, 2002; Lee i Ashton, 2005; Jonason i sur., 2010, prema Carter i sur., 2014). Međutim, iako navedene povezanosti upućuju na odbojnost mračne trijade kao osobine ličnosti, istraživanja nalaze da pojedinci s izraženim osobinama narcizma, makijavelizma i psihopatije izvještavaju o većem broju seksualnih partnera. Većina pionirskih studija, koje su proučavale ulogu mračne trijade kao osobine ličnosti u privlačnosti, su se usmjerile na samoprocjene i korelacije samoprocjena na dimenzijama mračne trijade s varijablama kao što su broj seksualnih partnera i preferencija kratkotrajnih odnosa što je problematično jer je moguće da, zbog svojih karakteristika ličnosti, pojedinci s izraženim osobinama mračne trijade preuveličavaju broj partnera i svoje reproduktivne uspjehe (Jonason i sur., 2010). Zbog toga su se neka istraživanja usmjerila na procjene umjesto samoprocjena. Rauthmann i Kolar (2013) su vinjetama ispitivali privlačnost tri sastavnice mračne trijade kod suprotnog spola i dobili da su pojedince s izraženim narcisoidnim karakteristikama sudionici procjenjivali privlačnijima nego pojedince s karakteristikama makijavelizma ili psihopatije, iako ta procijenjena privlačnost generalno nije bila visoka ni za jednu sastavnicu mračne trijade. Međutim, nisu gledali mračnu trijadu kao kompozit triju sastavnica, već svaku sastavnicu posebno. Carter i suradnici (2014) su za svrhe svog istraživanja konstruirali vinjete koje su sadržavale opis mračne trijade kao kompozit narcizma, makijavelizma i psihopatije. U njihovom istraživanju žene su procjenjivale privlačnost muškarca na temelju osobina ličnosti iz mračne trijade, a fizička atraktivnost je bila kontrolirana. Rezultati su sugerirali da je mračna trijada kao sklop osobina ličnosti privlačna ženama, te da, čak i kad se kontrolira doprinos osobina ličnosti iz modela Velikih pet, mračna trijada ima samostalan doprinos u objašnjenju varijance procjena privlačnosti. Međutim, sudionice su procjenjivale privlačnost muškarca na samo jednoj čestici koja je ispitivala općenitu privlačnost.

Istraživanja nalaze da ljudi različito vrednuju različite karakteristike kod drugih pojedinaca s obzirom na kontekst interpersonalnog odnosa za koji ih promatraju kao potencijalne partnere. Drugim riječima, određene karakteristike su različito važne (i

privlačne) kod prijatelja, romantičnih i bračnih partnera ili poznanika. Interpersonalni odnosi su odnosi u kojima ponašanje jedne osobe utječe na drugu osobu, dakle, karakterizira ih međuzavisnost. Općenito, odnosi se mogu podijeliti na odnose razmjene i odnose zajedništva, pri čemu odnosima razmjene počivaju na ekonomskom odnosu dobitaka i gubitaka, dok je u odnosima zajedništva naglasak na reagiranju na potrebe druge osobe, što je karakteristično za bliske odnose (Hewstone i Stroebe, 2003). Bliski odnosi su, po definiciji, odnosi u kojima percipiramo jedinstvo s važnim osobama kao što su partneri ili prijatelji. U takvim odnosima osobe imaju jak utjecaj jedan na drugog kroz duži vremenski period, karakterizira ih snažno povjerenje i samootkrivanje. Intimni odnos podrazumijeva sve navedene karakteristike bliskog odnosa, dakle povjerenje i jak utjecaj partnera jednog na drugo, uz prisutnost i seksualne želje (Aronson i sur., 2005). Istraživanja pokazuju da kod predanih i dugotrajnijih odnosa, kao što je prijateljstvo ili romantična veza, muškarci i žene više cijene intrinzične atribute kod potencijalnih partnera i prijatelja, primjerice iskrenost, povjerljivost i ljubaznost. Također, istraživanja nalaze da se kod romantičnih veza i prijateljstva željene osobine potencijalnih partnera/prijatelja uvelike preklapaju, u vidu da se za obje vrste odnosa visoko vrednuju kvalitete kao komunikativnost, toplina i iskrenost (Sprecher i Regan, 2002). Za razliku od predanih odnosa, kod kratkotrajnih, primarno seksualno baziranih odnosa, više se vrednuju eksternalne karakteristike kao što je fizička atraktivnost (Sprecher i Regan, 2002), što potvrđuju i istraživanja koja polaze iz evolucijske perspektive (Li i Kenrick, 2006; Buss i Schmitt, 1993). Njihovi nalazi upućuju na to da muškarci i u kontekstu kratkotrajne i u kontekstu dugotrajne strategije odabira partnerice najviše cijene njen fizički izgled, dok su ženama u kontekstu dugotrajne strategije odabira partnera važnije karakteristike muškaraca koje su povezane sa socijalnim statusom nego njegov fizički izgled (Larsen i Buss, 2005). Kao što je već spomenuto, istraživanja nalaze da osobe s izraženim karakteristikama makijavelizma, narcizma i psihopatije preferiraju kratkotrajne odnose i upuštanje u više paralelnih odnosa istovremeno, te da je mračna trijada povezana s lakšim i bržim upuštanjem u seksualne odnose na samom početku veze (Jonason i Buss 2012, prema Atari i Chegeni, 2017). S obzirom na to da se mračna trijada kao sklop ličnosti prvenstveno povezuje sa kratkoročnom strategijom odabira partnera, zanimalo nas je hoće li sudionice procjenjivati privlačnim muškarca s karakteristikama mračne trijade različito u različitim kontekstima interpersonalnih odnosa koji

pretpostavljaju različito trajanje i vrstu odnosa (dugotrajna romantična veza, prijateljstvo i kratkotrajna seksualna afera).

Spomenuta istraživanja koja su mračnu trijadu pokušala objasniti u okvirima aktualnih modela ličnosti uglavnom su se usmjerila na modele koji pretpostavljaju pet-faktorsku strukturu ličnosti. Noviji model šest-faktorske strukture ličnosti, HEXACO, možda može objasniti dodatna pitanja privlačnosti mračne trijade. S obzirom na to da je opseg sadržaja kojeg obuhvaća faktor iskrenost-poniznost u velikoj mjeri jednak sadržaju kojeg obuhvaćaju narcizam, psihopatija i makijavelizam, očekivani su jaki empirijski odnosi tih varijabli koji su i potvrđeni u nekim istraživanjima (Lee i Ashton, 2005; Book, Visser i Volk, 2015). Iskrenost-poniznost značajno negativno korelira s narcizmom, makijavelizmom i psihopatijom, te se može zaključiti da HEXACO kao model može dobro objasniti ono što stoji u podlozi mračne trijade (Lee i Ashton, 2005). Suprotno tome, nijedan faktor iz Pet-faktorskog modela se nije pokazao značajno povezanim sa sve tri sastavnice mračne trijade, što upućuje na to da nijedan faktor iz Pet-faktorskog modela ne obuhvaća procese i karakteristike koje su u podlozi mračne trijade, posebice karakteristike vezane uz sklonost eksploataciji (Lee i Ashton, 2005). Stoga smo odlučili u našem istraživanju provjeriti procjene privlačnosti muškaraca s izraženim (i neizraženim) karakteristikama mračne trijade kod studentica psihologije, te provjeriti ima li mračna trijada samostalan doprinos u objašnjenju privlačnosti kada se, umjesto osobina ličnosti iz modela koji pretpostavlja pet faktora ličnosti, kontroliraju osobine ličnosti iz HEXACO modela.

CILJ

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razlikuje li se procijenjena privlačnost muškaraca ovisno o izraženosti karakteristika mračne trijade te ima li mračna trijada samostalan doprinos u objašnjenju procjena privlačnosti povrh doprinosa kojeg imaju osobine ličnosti.

PROBLEMI I HIPOTEZE

1. Ispitati jesu li muškarci s visoko izraženim karakteristikama mračne trijade privlačni ženama te postoje li razlike u procjenama privlačnosti muškaraca s visoko i nisko izraženim karakteristikama mračne trijade, u kontekstu različitih vrsta interpersonalnih odnosa.
2. Ispitati razlikuju li se procjene opisa muškaraca s visoko i nisko izraženim karakteristikama mračne trijade na osobinama ličnosti.
3. Ispitati postoji li samostalan utjecaj mračne trijade u procjenama privlačnosti kada se kontroliraju osobine ličnosti iz HEXACO modela.

Hipoteze

1. Sudionice će procjenjivati opis muškarca s izraženim karakteristikama narcizma, makijavelizma i psihopatije statistički značajno privlačnijim od kontrolnog opisa, u kontekstu kratkotrajne seksualne afere, dok se u kontekstu općenite privlačnosti, privlačnosti za platonsko prijateljstvo i dugotrajnu romantičnu vezu ne očekuje statistički značajna razlika.
2. Procjene muškarca s visoko i nisko izraženim karakteristikama mračne trijade na faktorima ličnosti iz *HEXACO-60* će se značajno razlikovati u smjeru da će muškarac s visoko izraženim karakteristikama mračne trijade biti procijenjen značajno više na česticama koje se odnose na ekstraverziju i otvorenost ka iskustvima, dok će kontrolni opis biti procijenjen značajno više na česticama koje se odnose na iskrenost-poniznost, emocionalnost, ugodnost i savjesnost.
3. Varijabla situacije, odnosno verzija vinjete (izražene ili neizražene karakteristike mračne trijade), imat će samostalan doprinos u objašnjenju varijance procjena privlačnosti opisa ličnosti muškarca u kontekstu kratkotrajne seksualne afere (kriterij), odnosno, mračna trijada će predviđati procjenu privlačnosti u kontekstu kratkotrajne seksualne afere i kad se kontroliraju osobine ličnosti iz *HEXACO-60* upitnika.

METODA

Sudionici istraživanja

Istraživanje je provedeno na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a sudionice su bile studentice prve, druge, treće i četvrte godine psihologije. U istraživanju je sudjelovalo 167 studentica; od toga 55 studentica prve godine, 47 druge, 19 treće i 46 studentica četvrte godine studija psihologije. Raspon dobi sudionica je 19 do 26 godina, a prosječna dob sudionica je iznosila 21 godinu ($M=20.82$, $SD=1.54$). Verziju upitnika koja je sadržavala opis muškarca s visoko izraženim karakteristikama mračne trijade ispunjavala je 91 studentica, dok je verziju s opisom muškarca nisko izraženih karakteristika mračne trijade ispunjavalo 76 studentica. Ove dvije skupine se nisu statistički značajno razlikovale po dobi ($t(165)=0.44$, $p=0.66$), ni godini studija na kojoj se sudionice nalaze ($t(165)=1.62$, $p=0.11$).

Mjerni instrumenti i varijable

U istraživanju su za opise muškarca s visoko i nisko izraženim karakteristikama mračne trijade korištene vinjete koje su za svoje istraživanje osmislili Carter i suradnici (2014), a mi smo ih preuzeli iz istraživanja Atkinsonove i suradnica gdje su u cijelosti bile napisane (Atkinson, Harris i Quershi, 2016). Riječ je o dvjema vinjetama, jednoj koja sadrži opis muškarca s visoko izraženim karakteristikama makijavelizma, narcizma i psihopatije, te drugoj, kontrolnoj, koja sadrži usporedan opis muškarca koji odgovara prvoj vinjeti, ali su sniženi elementi mračne trijade. U vinjetama se izbjegava korištenje atributa koji mogu biti povezani s procjenama privlačnosti, kao što su stupanj obrazovanja i financijski status, kako bi se uklonile potencijalne pristranosti (Carter i sur., 2014). Sudionice su ispunjavale upitnik na početku kojeg su čitale jednu ili drugu vinjetu. Kako su vinjete originalno napisane engleskim jezikom, za potrebe našeg istraživanja preveli smo ih na hrvatski jezik (*prilog A, prilog B*). Koristili smo tehniku dvostrukog prijevoda kako bi izbjegli pogreške, te proveli kratko predistraživanje na malom uzorku ($N=10$) kako bismo provjerili funkcioniraju li opisi u jednakom smjeru kao i u engleskom govornom području.

Za provjeru uspješnosti manipulacije korištene su četiri čestice koje su se odnosile na karakteristike mračne trijade. Po jedna čestica se odnosila na narcizam i makijavelizam, a dvije na psihopatiju. Čestica kojom se provjeravalo razlikuje li se kontrolni opis od opisa s visoko izraženom mračnom trijadom na narcizmu je glasila „*Precjenjuje vlastitu važnost.*“. Za makijavelizam ta čestica je glasila „*Manipulativan je.*“, dok su za psihopatiju postojale dvije čestice; „*Neosjetljiv je na tuđe osjećaje.*“ i „*Ne osjeća grižnju savjesti.*“. Sve čestice su, također, preuzete iz istraživanja Cartera i suradnika (2014) osim posljednje koju smo dodali sami, nakon što smo iz predistraživanja dobili dojam da u našoj kulturi možda nije dovoljna čestica koja se odnosi na neosjetljivost prema tuđim osjećajima za procjenu psihopatije. Ove čestice smo inkorporirali unutar *HEXACO-60 upitnika* kako bi izbjegli moguć sugestivan utjecaj tih odgovora na procjene privlačnosti, a sudionice su svoje procjene davale na skali Likertovog tipa s 5 uporišnih točaka, od *1=u potpuno se ne slažem* do *5=u potpuno se slažem*.

Za procjene privlačnosti korištene su četiri čestice na koje su sudionice odgovarale odmah nakon čitanja vinjeta, a koje smo preuzeli iz istraživanja koje su proveli Rauthmann i Kolar (2013). Čestice su se odnosile na općenitu privlačnost („*Koliko Vam je privlačan muškarac iz teksta?*“), na privlačnost u kontekstu platonskog prijateljstva („*Koliko biste ovog muškarca voljeli imati kao platonskog prijatelja?*“), kratkotrajne seksualne afere („*Koliko biste voljeli imati kratkotrajnu seksualnu aferu s ovim muškarcem?*“) i dugotrajne romantične veze („*Koliko biste voljeli ostvariti dugotrajnu romantičnu vezu s ovim muškarcem?*“). Sudionice su svoje procjene davale na skali s 5 uporišnih točaka, od *1 =uopće ne* do *5 =u potpuno da*.

Za procjene muškaraca opisanih u vinjetama na osobinama ličnosti iz HEXACO modela korištena je hrvatska verzija *HEXACO-PI-R upitnika*, i to skraćena verzija koja sadrži 60 čestica, nazvana *HEXACO-60*, a koju su preveli Iva Šverko i Toni Barbarović. Upitnik je u cijelosti dostupan na web-stranici (<http://hexaco.org/hexaco-inventory>; Ashton i Lee, 2009), u originalnoj verziji kao i na svih 12 jezika na koje je preveden. Iako je ovo skraćena verzija originalnog upitnika, ima zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike, te ju i sami autori preporučuju u situacijama kad je ograničeno vrijeme ispunjavanja (Ashton i Lee, 2009). Kako je hrvatski prijevod dostupan samo u obliku za samoprocjenu, za potrebe našeg istraživanja smo upitnik prilagodili procjenama od strane

drugih (npr. originalna čestica glasi „*Posjet umjetničkoj galeriji bio bi mi prilično dosadan.*“, a u našoj verziji „*Posjet umjetničkoj galeriji bio bi mu prilično dosadan.*“). Sudionice su svoje procjene davale na skali s pet uporišnih točaka, od *1=u potpuno se ne slažem* do *5=u potpuno se slažem*, kako je određeno u originalnom instrumentu. Konačan rezultat na ovom upitniku se formira kao aritmetička sredina čestica za svaki pojedini faktor (10 čestica po faktoru), nakon što se obrnuto boduju čestice koje su formirane tako da više procjene ukazuju na manju izraženost određene osobine. Provjerili smo pouzdanost tipa unutarnje konzistencije čestica koja je, u ovom istraživanju, vrlo visoka (Otvorenost ka iskustvima $\alpha=0.86$; Savjesnost $\alpha=0.82$; Ugodnost $\alpha=0.86$; Ekstraverzija $\alpha=0.83$; Emocionalnost $\alpha=0.87$; Iskrenost-poniznost $\alpha=0.97$).

Postupak

Ispitivanje je provedeno grupno na Filozofskom fakultetu u više navrata, u terminima regularne nastave prve, druge, treće i četvrte godine studija. U prethodnom dogovoru s profesorima imali smo termine od 15-ak minuta, na koliko je bilo procijenjeno vrijeme ispunjavanja upitnika i predstavljanja te davanja kratke upute. Nakon kratke upute, sudionicama je podijeljen upitnik za koji je preporuka bila da ispunjavanje traje 10-ak minuta, međutim nakon isteka vremena nismo ih prekidali već su predavale upitnik onda kada su ga ispunile. Sudionice su mogle dobiti dvije različite verzije upitnika. U jednoj verziji na početku upitnika su čitale vinjetu koja je opisivala muškarca s visoko izraženim karakteristikama mračne trijade, a druga verzija upitnika je sadržavala kontrolnu vinjetu. Svi ostali dijelovi upitnika bili su identični u obje verzije. Sudionicama su upitnici dijeljeni po principu da prvih nekoliko redova u predavaonici ispunjava jednu, a sljedećih nekoliko redova drugu verziju. Sudionice nisu znale da postoje dvije verzije upitnika, niti su to mogle uočiti prilikom podjele istih. Sudjelovanje je bilo anonimno i u potpunosti dobrovoljno te studentice nisu dobile nikakvu naknadu za ispunjavanje upitnika.

REZULTATI

Kako bismo provjerili je li naša manipulacija vinjetama bila uspješna, prvo smo provjerili razlikuju li se procjene dvije verzije vinjeta na česticama koje su se odnosile na sastavnice mračne trijade. Izračunali smo četiri t-testa za nezavisne uzorke i dobili statistički značajne razlike na svim česticama u očekivanom smjeru. Za česticu koja se odnosila na narcizam („*Precjenjuje vlastitu važnost.*“) $t(165)=16.49, p<.001, d=2.49$; za česticu koja se odnosila na makijavelizam („*Manipulativan je.*“) $t(165)=17.85, p<.001, d=2.68$; te za čestice koje su se odnosile na psihopatiju $t(165)=13.12, p<.001, d=2.04$ („*Neosjetljiv je na tuđe osjećaje*“) i $t(165)=10.30, p<.001, d=1.59$ („*Ne osjeća grižnju savjesti*“).

Uz sve izračunate t-testove računali smo i veličine učinka (d - indeks) koje daju informacije o prekrivanju distribucija dviju skupina rezultata, odnosno o veličini razlike između dvije aritmetičke sredine. Numerička veličina d -indeksa ovisi o razlici među aritmetičkim sredinama dviju skupina i o raspršenju rezultata u te dvije skupine. Prema opće prihvaćenoj tzv. Cohenovoj konvenciji, veličine učinka $d=0.80$ i veće smatraju se velikima (Kolesarić i Tomašić Humer, 2016).

Kako bismo odgovorili na prvi problem, izračunali smo četiri t-testa za nezavisne uzorke u kojima smo uspoređivali aritmetičke sredine procjena privlačnosti muškaraca iz dvije verzije vinjeta u različitim kontekstima interpersonalnih odnosa (*tablica 1*). Naša hipoteza je bila da će sudionice procjenjivati vinjetu s opisom muškarca visoko na karakteristikama mračne trijade statistički značajno privlačnijom u kontekstu kratkotrajne seksualne afere nego muškarca iz kontrolne vinjete, dok u preostala tri konteksta interpersonalnih odnosa nismo očekivali razliku.

Potvrdili smo prvi dio hipoteze. Dakle, u kontekstu afere muškarac s karakteristikama narcizma, psihopatije i makijavelizma bio je značajno privlačniji studenticama ($t(165)=2.88; p<.001; d=0.45$) nego muškarac iz kontrolne vinjete. Drugi dio hipoteze nismo potvrdili. Rezultati t-testova su pokazali da postoji statistički značajna razlika u svim ostalim kontekstima interpersonalnih odnosa, u smjeru da je privlačnijim procjenjivan muškarac iz kontrolne vinjete. Tako je kontekstu općenite privlačnosti sudionicama ipak privlačniji muškarac koji nema izražene karakteristike mračne trijade.

Sudionice su, također, muškarca iz kontrolne vinjete procjenjivale privlačnijim za platonsko prijateljstvo, te u kontekstu dugotrajne romantične veze.

Tablica 1

Rezultati T-testa između procjena kontrolne vinjete (niska MT) i vinjete koja sadrži opis izraženih karakteristika mračne trijade (visoka MT) za privlačnost u različitim kontekstima interpersonalnih odnosa.

	M_v	SD_v	N_v	M_n	SD_n	N_n	t	d
Općenita privlačnost	2.13	1.01	91	3.11	0.87	76	-6.58**	1.04
Platonsko prijateljstvo	2.43	1.19	91	3.82	0.92	76	-8.48**	1.31
Kratkotrajna seksualna afera	2.64	1.30	91	2.08	1.18	76	2.88*	0.45
Dugotrajna romantična veza	1.37	0.69	91	2.76	1.15	76	-9.21**	1.46

Legenda:

v= vinjeta s opisom muškarca izraženih karakteristika mračne trijade

n= kontrolna vinjeta

*= $p < .01$ **= $p < .001$

Drugi problem našeg istraživanja bio je ispitati razlikuju li se procjene dviju verzija vinjeta na osobinama ličnosti iz HEXACO modela. Kako bismo odgovorili na ovaj problem, izračunali smo t-testove za nezavisne uzorke u kojima smo uspoređivali aritmetičke sredine procjena muškaraca iz dvije verzije vinjeta na osobinama otvorenost ka iskustvima, savjesnost, ugodnost, ekstraverzija, emocionalnost i iskrenost-poniznost.

Rezultati su pokazali da postoji statistički značajna razlika u procjenama dva opisa muškarca na svim osobinama ličnosti iz HEXACO modela. Jedina osobina ličnosti na kojoj je muškarac s izraženim karakteristikama mračne trijade procjenjivan značajno više nego muškarac iz kontrolne vinjete je ekstraverzija ($t(165)=14.35$, $p<.001$, $d=2.19$). Izračunate vrijednosti d većinom pripadaju kategoriji velikih veličina učinka (najmanja je $d=0.77$ za savjesnost), što znači da se dvije distribucije u velikom postotku ne preklapaju, za svaku osobinu ličnosti iz HEXACO modela. Posebno se ističe veličina učinka kod procjena dviju verzija vinjeta na osobini iskrenost-poniznost koja iznosi $d=3.66$ što upućuje na gotovo potpunu nepokrivenost distribucija dviju skupina rezultata.

Tablica 2

Rezultati T-testa između procjena kontrolne vinjete (niska MT) i vinjete koja sadrži opis izraženih karakteristika mračne trijade (visoka MT) na osobinama ličnosti iz HEXACO-60 upitnika.

	M_v	SD_v	N_v	M_n	SD_n	N_n	t	d
Otvorenost	2.72	0.59	91	3.45	0.56	76	-8.22*	1.28
Savjesnost	3.00	0.75	91	3.49	0.52	76	-4.88*	0.77
Ugodnost	2.33	0.62	91	3.13	0.72	76	-7.70*	1.19
Ekstraverzija	4.09	0.38	91	3.05	0.55	76	14.35*	2.19
Emocionalnost	2.37	0.47	91	3.18	0.66	76	-9.25*	1.42
Iskrenost- poniznost	1.42	0.38	91	3.64	0.77	76	-24.24*	3.66

Legenda:

v= vinjeta s opisom muškarca izraženih karakteristika mračne trijade

n= kontrolna vinjeta

*= $p < .001$

Kako bismo ispitali ima li mračna trijada samostalan utjecaj u objašnjenju varijance procjena privlačnosti u kontekstu kratkotrajne seksualne afere kad se kontroliraju doprinosi osobina ličnosti iz HEXACO modela, proveli smo hijerarhijsku regresijsku analizu. Izračunali smo koeficijente korelacije između varijabli korištenih u hijerarhijskoj regresijskoj analizi, dakle ukupnih rezultata procjena na svih 6 faktora ličnosti iz *HEXACO-60* upitnika, varijable verzija upitnika (2 razine; verzija s kontrolnom vinjetom koju smo označili s 2 i verzija koja opisuje muškarca s izraženim karakteristikama mračne trijade koju smo označili s 1) i procjena na čestici koja je mjerila privlačnost u kontekstu kratkotrajne seksualne afere.

Tablica 3

Matrica korelacija među ispitivanim varijablama uključenim u hijerarhijsku regresijsku analizu ($N=167$)

Varijabla	E	X	A	C	O	Verzija upitnika	Procjena privlačnosti (afera)
H	.60*	-.69*	.54*	.43*	.60*	.88*	-.14
E	-	-.57*	.60*	.33*	.38*	.58*	-.22*
X		-	-.43*	-.37*	-.40*	-.75*	.19
A			-	.38*	.40*	.51*	-.30*
C				-	.44*	.36*	-.11
O					-	.54*	-.05
Verzija upitnika						-	-.22*

Legenda:

H=iskrenost-poniznost, E=emocionalnost, X=ekstraverzija, A=ugodnost, C=savjesnost
O=otvorenost ka iskustvima

Verzija upitnika: 1= vinjeta s karakteristikama mračne trijade, 2= kontrolna vinjeta

*= $p < .01$

U hijerarhijskoj regresijskoj analizi kao zavisnu varijablu gledali smo procjene privlačnosti koje su dale sudionice na čestici koja je mjerila privlačnost za kratkotrajnu aferu, primarno seksualne prirode („*Koliko biste voljeli imati kratkotrajnu seksualnu aferu s ovim muškarcem*“). U prvom bloku kao prediktori uneseni su ukupni rezultati procjena muškaraca na svim crtama ličnosti iz *HEXACO-60* upitnika. U drugom bloku unesena je varijabla verzija upitnika kao varijabla situacije (pri čemu smo kontrolnu vinjetu označili sa 2, a vinjetu koja sadrži opis mračne trijade s 1). Rezultati hijerarhijske regresijske analize nalaze se u *tablici 4*.

U prvom koraku, osobine ličnosti iz *HEXACO* modela objašnjavale su 10.7% varijance kriterijske varijable. Samostalan doprinos u objašnjenju varijance procjena privlačnosti ima varijabla procjena ugodnosti ($\beta = -0.28$, $t = -2.88$, $p = 0.01$), a nijedna druga varijabla iz *HEXACO* modela ličnosti nema statistički značajan doprinos. Nakon unošenja varijable situacije (verzija vinjete) u drugom bloku, prediktori iz oba bloka zajedno objašnjavaju 13.2% varijance kriterija, što je značajno poboljšanje predikcije regresijske jednadžbe ($F(1,159) = 4.59$, $p = 0.03$). Uvidom u doprinose pojedinih varijabli, uočava se da je

ugodnost i dalje statistički značajan prediktor ($\beta=-0.27$, $t=-2.76$, $p=0.01$). Varijabla situacije također ima statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance procjena privlačnosti u kontekstu kratkotrajnog odnosa, primarno seksualne prirode ($\beta=-0.37$, $t=-2.14$, $p=0.03$). Varijabla situacije je negativan prediktor procjena privlačnosti, a kako smo situaciju s mračnom trijadom označavali s 1, a kontrolnu situaciju s 2, ovaj rezultat ukazuje na to da mračna trijada ima statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance kriterija, u situaciji kratkotrajne strategije odabira partnera, odnosno da su sudionice procjenjivale privlačnijim u ovom kontekstu onog muškarca koji je imao izražene karakteristike mračne trijade

Tablica 4

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu procjene privlačnosti u kontekstu kratkotrajne seksualne afere ($N=167$)

Korak		β	t	p
1	HEXACO	H	0.10	.43
		E	-0.06	.57
		X	0.14	.21
		A	-0.28	.01
		C	-0.01	.87
		O	0.09	.35
	$R=0.37$ $R^2=0.11$ $F(6,160)=3.20$ $p=.01$			
2	HEXACO	H	0.35	.04
		E	-0.06	.60
		X	0.04	.72
		A	-0.27	.01
		C	-0.04	.66
		O	0.11	.28
	Situacija	Verzija vinjete	-0.37	.03
$R=0.36$ $R^2=0.13$ $F(7,159)=3.46$ $p=.002$				
$\Delta R^2=0.03$ $F\Delta R^2(1,159)=4.59$ $p=.03$				

Legenda:

H=iskrenost-poniznost, E=emocionalnost, X=ekstraverzija, A=ugodnost, C=savjesnost
O=otvorenost ka iskustvima

Također, uvrštavanjem varijable verzija upitnika u hijerarhijsku regresijsku analizu, varijabla iskrenost-poniznost ima statistički značajan doprinos u objašnjavanju varijance procjena privlačnosti ($\beta=0.35$, $t=2.06$, $p=0.04$). Ovaj nalaz je neobičan kad uzmemo u obzir da iskrenost-poniznost u prvom koraku, kad su u analizu uvrštene samo procjene na osobinama ličnosti iz HEXACO modela, nije imala značajan doprinos u objašnjenju varijance kriterija. Uvidom u korelacijsku matricu svih varijabli korištenih u hijerarhijskoj regresijskoj analizi (*tablica 3*), uočava se da iskrenost-poniznost nije značajno povezana s kriterijem, ali korelira značajno s procjenama na svim ostalim faktorima ličnosti iz HEXACO modela te je vrlo visoko povezana s varijablom verzija upitnika ($r=0.88$, $p<.001$) koja je statistički značajno povezana s procjenama privlačnosti u kontekstu kratkotrajne seksualne afere. Rezultati sugeriraju da iskrenost-poniznost ima supresorski efekt, a zbog navedenih odnosa s drugim varijablama, posebice varijablom verzija upitnika, doprinosi objašnjavanju varijance procjena privlačnosti u kontekstu kratkotrajne seksualne afere.

Proveli smo hijerarhijske regresijske analize i za ostala tri konteksta interpersonalnih odnosa, uz iste prediktore i isti redoslijed uvrštavanja varijabli u regresijsku jednadžbu. Kriteriji su bili procjene na česticama „*Koliko Vam je privlačan muškarac iz teksta?*“, „*Koliko biste ovog muškarca voljeli imati kao platonskog prijatelja?*“ i „*Koliko biste voljeli ostvariti dugotrajnu romantičnu vezu s ovim muškarcem?*“. Ni u jednom slučaju mračna trijada, odnosno varijabla situacije, nije imala značajan doprinos u objašnjenju varijance navedenih kriterija (*Prilog C*).

Dakle, varijabla situacije (mračna trijada) ima statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance procjena privlačnosti u kontekstu kratkotrajne seksualne afere, uz doprinos procjena osobine ličnosti ugodnost i iskrenost-poniznost (supresor varijabla) iz *HEXACO-60* upitnika.

RASPRAVA

Mračna trijada je, u novije vrijeme, predmet mnogih istraživanja u području psihologije ličnosti, a neka istraživanja nalaze da žene procjenjuju privlačnima muškarce koji imaju osobine karakteristične za mračnu trijadu (Carter i sur., 2014). Ovo istraživanje provedeno je u svrhu ispitivanja i boljeg razumijevanja onoga što stoji u podlozi privlačnosti mračne trijade kao sklopa osobina ličnosti. Uvažavajući zamjerke i nedostatke nekih prošlih istraživanja koja su se fokusirala na ovu temu (Carter i sur., 2014, Rauthmann i Kolar, 2013), proveli smo istraživanje u kojem smo željeli ispitati jesu li ženama doista privlačni muškarci s karakteristikama mračne trijade i u kojim točno kontekstima interpersonalnih odnosa te je li ta privlačnost uzrokovana samom mračnom trijadom ili u njenoj podlozi stoje neki drugi faktori, konkretno, faktori ličnosti iz HEXACO modela.

Rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika u ženskim procjenama privlačnosti mračne trijade u različitim kontekstima interpersonalnih odnosa. Muškarac s izraženim karakteristikama mračne trijade je procijenjen značajno privlačnijim od muškarca koji nema takve karakteristike za kratkotrajne odnose, primarno seksualne prirode. U kontekstu dugoročnih predanih odnosa, muškarac s izraženim osobinama makijavelizma, narcizma i psihopatije je statistički značajno neprivlačniji od muškarca koji nema izražene te karakteristike.

Ovakav nalaz je u skladu s literaturom. Pretpostavlja se da je mračna trijada nastala kao odgovor na evolucijski problem reprodukcije kod muškaraca (Paulhus i Williams, 2002). Kratkoročna strategija seksualnog odabira je adaptivnija za muškarce nego za žene zbog njihovog manjeg roditeljskog ulaganja i činjenice da je glavni evolucijski cilj prenositi svoje gene „naširoko“ (Buss i Schmitt, 1993, prema Carter i sur., 2014). Za razliku od muškaraca, ovakva strategija traženja partnera za žene donosi brojne rizike, kao što su tjelesne ozljede, infekcije i trudnoća, s obzirom na to da je žena ta koja dijete „nosi“ 9 mjeseci i ima veća roditeljska ulaganja (Carter i sur., 2014). Međutim, u određenim uvjetima ovakva strategija postaje korisna. Gangestad i Simpson (1990, prema Larsen i Buss, 2005) predlažu da su individualne razlike u ženskim strategijama traženja partnera kod ljudi uzrokovane i održavane mehanizmom *odabira ovisnog o učestalosti*. To znači da u određenim uvjetima evoluiraju dvije ili više varijanti neke karakteristike

(primjerice biološki spol) unutar iste populacije, a evolucija se brine da njihova zastupljenost bude uvijek podjednaka. Na tom principu funkcionira i tzv. ženski odabir, pri čemu bi se žene trebale usmjeriti na dvije karakteristike pri traženju partnera, a to su kvaliteta partnerovih gena i kvaliteta roditeljskog ulaganja koje taj partner može pružiti (Larsen i Buss, 2005). S obzirom na to da prisutnost obiju karakteristika u populaciji varira, žene razvijaju dvije strategije traženja partnera; restriktivnu i nerestriktivnu. Restriktivna strategija odnosi se na traženje partnera koji će svojim resursima moći uzdržavati nju i potomka, dakle partnera s većim roditeljskim ulaganjem, dok se nerestriktivna strategija traženja partnera odnosi na traženje partnera s dobrim genima koji će se prenijeti na potomstvo (Larsen i Buss, 2005). Pretpostavlja se da u podlozi dobrih gena stoji zapravo vještina tih muškaraca da pridobiju više partnerica da pristanu na seksualni odnos s njima, odnosno, pod „dobri geni“ se misli na seksualni uspjeh muškarca (Kruger, Fisher i Jobling, 2003). Razlog zbog kojeg žene odabiru takve muškarce u kratkotrajnoj strategiji odabira partnera najčešće se objašnjava hipotezom tzv. *zgodnog sina*, što znači da žene riskiraju nepostojanje roditeljskog ulaganja muškarca pod cijenu da će se njegovi geni prenijeti na njeno potomstvo, odnosno, da će oni geni koji su učinili tog muškarca uspješnim u prenošenju svojih gena uzrokovati i da njen sin bude uspješan i omogućiti prijenos svojih (a tako i njenih) gena na brojnu unučad (Kruger i sur., 2003). Kros-kulturalno, muškarci koji su uspješni u kratkoročnoj strategiji reprodukcije i oni koji su uspješniji u dugoročnoj pokazuju različite osobine. Tako muškarci koje žene procjenjuju privlačnima za kratkoročnu strategiju traženja partnera imaju osobine koje ukazuju na kompetitivnost, preuzimanje rizika, buntovnost i dominantnost te predispozicije za kriminalna ponašanja (Kruger i sur., 2003), što su sve karakteristike koje se mogu povezati s mračnom trijadom, posebice psihopatijom za koju je karakteristično agresivno ponašanje i preuzimanje rizika, kao i sklonost antisocijalnim radnjama (Paulhus i Williams, 2002). Dakle, iako kratkoročna strategija traženja partnera kod žena nosi neke rizike, dobri geni mogu, u određenim uvjetima, biti zamjena za roditeljsko ulaganje i spomenute rizike.

Istraživanja nalaze povezanost mračne trijade i pozitivnih stavova prema neobaveznim seksualnim ponašanjima (Jonason i sur., 2009). Zbog manjeg roditeljskog ulaganja muškarci s izraženim karakteristikama mračne trijade možda imaju osobine koje su ženama privlačne primarno kod kratkotrajnih odnosa, kad žene reagiraju na kvalitetu

gena koje nose muškarci, a to su primjerice samopouzdanje i spremnost na rizik (Carter i sur., 2014). Alternativno objašnjenje je da ženama možda takve karakteristike nisu privlačne same po sebi, već da one reagiraju na muškarčevu sposobnost da ih šarmira i, koristeći tehnike manipulacije, uvjeri da žele kratkotrajne odnose (Carter i sur., 2014). Također, u našem istraživanju studentice su procjenjivale muškarca s izraženim karakteristikama mračne trijade značajno manje privlačnim nego muškarca iz kontrolne vinjete u kontekstu opće privlačnosti, što je drugačiji nalaz od onog kojeg su Carter i suradnici (2014) dobili u svom istraživanju. Oni su naglasili da je moguće da su njihove sudionice, također studentice, kad su procjenjivale privlačnost bile orijentirane na kratkotrajne odnose s obzirom da pripadaju mlađoj populaciji za koju se takva orijentacija pretpostavlja, a to demonstrira i naš rezultat da studentice procjenjuju privlačnim muškarca s karakteristikama mračne trijade jedino u kontekstu kratkotrajnog odnosa.

U kontekstu dugotrajnih i predanih odnosa (prijateljstvo i romantična veza) nismo očekivali značajnu razliku u procijenjenoj privlačnosti muškarca s karakteristikama mračne trijade i muškarca iz kontrolne vinjete. Međutim, rezultati su pokazali da je u navedenim kontekstima muškarac iz kontrolne vinjete procijenjen statistički značajno privlačnijim nego muškarac s karakteristikama mračne trijade. Moguće je da kontrolna vinjeta nije ipak sadržavala samo usporedni opis muškarca sa sniženim elementima mračne trijade kao što su to naveli Carter i suradnici (2014). Naime, uvidom u vinjetu (*prilog B*) primjećuju se neki elementi koji upućuju na karakteristike koje se visoko cijene kod partnera u bliskim odnosima. Primjerice, u vinjeti je muškarac opisan kao netko tko u vezi partnerici prepušta donošenje odluka, tko je iskren i brižan, te netko tko njeguje visokomoralne vrijednosti, a što su sve karakteristike koje ljudi žele kod prijatelja i partnera. Kao što je već navedeno, istraživanja nalaze da su intrinzični atributi kao što je povjerljivost, iskrenost i toplina važni za duge i predane odnose, odnosno da ljudi žele za partnere i prijatelje ljude koji imaju te karakteristike (Sprecher i Regan, 2002). Moguće je da je to razlog našem nalazu, iako uvidom u aritmetičke sredine procjena privlačnosti za sve kontekste interpersonalnih odnosa (*tablica 1*) je vidljivo da procijenjena privlačnost obje vinjete nije visoka i da se kreće oko srednje vrijednosti u svim kontekstima interpersonalnih odnosa.

Valja naglasiti i da naš nalaz proizlazi iz procjena sudionica o privlačnosti muškaraca koji imaju određene osobine ličnosti, te da je moguće da bi se njihovi stvarni

izbori razlikovali od preferencija. Drugim riječima, moguće je da to što sudionice procjenjuju muškarce s karakteristikama mračne trijade privlačnima u kontekstu seksualne afere ne znači da bi takvog muškarca zaista i odabrale za partnera u aferi. Zbog toga, a i zbog činjenice da se rijetko provjeravaju obje strane jednadžbe u izboru partnera, odnosno, rijetko se provjeravaju procjene žena s karakteristikama mračne trijade koje bi procjenjivali muškarci, sve više istraživanja u novije vrijeme uvodi i opise žena koje procjenjuju muškarci, te situacije realnog izbora partnera (Jauk i sur., 2016; Jonason, Lyons i Blanchard, 2015).

Drugi problem našeg istraživanja bio je ispitati procjenjuju li sudionice sustavno drugačije dvije verzije vinjeta, odnosno muškarca s i bez izraženih karakteristika makijavelizma, narcizma i psihopatije, na dimenzijama ličnosti HEXACO modela. Rezultati su pokazali da sudionice statistički značajno različito procjenjuju dvije verzije opisa muškaraca na svim osobinama ličnosti iz HEXACO modela, u smjeru da na svim faktorima ličnosti veće procjene daju muškarcu iz kontrolne vinjete, osim na česticama koje mjere ekstraverziju, gdje je razlika obrnutog smjera. Dakle, samo smo djelomično potvrdili svoju hipotezu s obzirom na to da su sudionice na česticama koje mjere faktor otvorenosti ka iskustvima više procjene davale muškarcu iz kontrolne vinjete, suprotno od onog što smo mi pretpostavili. Otkad su Paulhus i Williams osmislili konstrukt provedena su brojna istraživanja koja su ispitivala odnos mračne trijade s mnogim drugim varijablama, najčešće osobinama ličnosti iz drugih modela. Kako je model ličnosti koji pretpostavlja pet faktora aktualan u području psihologije ličnosti, postoje brojni nalazi povezanosti sastavnica mračne trijade s osobinama ličnosti iz tog modela. Tako prošla istraživanja naglašavaju da je svima trima sastavnicama mračne trijade zajedničko ekstravertirano ponašanje koje služi upravljanju dojmovima, samopredstavljanju i ostavljanju dobrog prvog dojma (Lee i Ashton, 2005), što ide u prilog našem rezultatu da su sudionice procjenjivale muškarca s karakteristikama mračne trijade značajno ekstravertiranijim od muškarca iz kontrolne vinjete. Što se otvorenosti prema iskustvima tiče, naše sudionice otvorenijim procjenjuju muškarca koji nema karakteristike mračne trijade, ali čini se da takav nalaz nije neuobičajen. U istraživanju Cartera i suradnika, nakon što su korigirali koeficijente korelacije, otvorenost više nije bila značajno povezana s mračnom trijadom (Carter i sur., 2014), a takav nalaz dobile su također i Atkinsonova i suradnice u svom istraživanju veze između dobi žena i privlačnosti mračne trijade kod

muškaraca (Atkinson i sur., 2016). Sami autori HEXACO modela u svojim istraživanjima nisu dobili značajnu povezanost svih triju osobina ličnosti iz mračne trijade s ovim faktorom, već je jedina osobina ličnosti koja je značajno korelirala sa sastavnicama mračne trijade bila iskrenost-poniznost (Lee i Ashton, 2005).

Osim toga jesu li muškarci s mračnom trijadom ličnosti privlačni i razlikuju li se od muškaraca bez takvih karakteristika u nekim drugim osobinama ličnosti, ovim istraživanjem željeli smo ispitati postoji li samostalan doprinos varijable situacije (vinjeta s opisom muškarca visoko na karakteristikama mračne trijade i kontrolni opis) u procjenama privlačnosti za kratkotrajnu seksualnu aferu kad se kontroliraju doprinosi nekih drugih osobina ličnosti, konkretno, faktora ličnosti iz HEXACO modela. Rezultati sugeriraju da statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance procjena privlačnosti u tom kontekstu, uz faktor ličnosti iz HEXACO modela ugodnost i iskrenost-poniznost (supresor varijabla) ima i varijabla situacije. Pri tom, ugodnost i situacija su negativni prediktori procjena privlačnosti u kontekstu kratkotrajne seksualne afere. Navedeno znači da su sudionice privlačnijim procjenjivale onog muškarca za kojeg su procijenile da je nisko na varijabli ugodnosti i onog muškarca koji je imao izražene karakteristike mračne trijade.

Nalaz da je ugodnost negativan prediktor procjena privlačnosti na prvu izgleda neobično jer se postavlja pitanje zašto bi neugodan muškarac ženama bio uopće privlačan. Istraživači predlažu da je razlog tome taj što se pojedinci koji imaju niske rezultate na faktoru ugodnosti lakše upuštaju u neobavezne seksualne odnose, kako muškarci tako i žene (Trapnell i Meston, 1996, prema Carter i sur., 2014), što ima smisla kad se uzme u obzir da sudionice procjenjuju neugodnost privlačnom u kontekstu kratkotrajne seksualne afere. Nalaz da verzija upitnika (mračna trijada) ima statistički značajan doprinos u objašnjenju procjena privlačnosti za kratkotrajnu seksualnu aferu znači da su sudionice procjenjivale privlačnijim onog muškarca koji je imao izraženije karakteristike mračne trijade. S obzirom na naš nalaz i na nalaze prošlih istraživanja da su sve tri sastavnice mračne trijade pozitivno povezane s kratkoročnim strategijama traženja partnera i „otimanja“ tuđih partnera, čini se da je mračna trijada bar dijelom uzrokovana evoluiranim psihološkim mehanizmima (Jonason, Li i Buss, 2010, prema Book i sur., 2015) te da je ženama privlačan muškarac s takvim karakteristikama, u kontekstu kratkotrajnih odnosa seksualne prirode.

Uz ugodnost i situaciju, faktor ličnosti iskrenost-poniznost se u drugom koraku pojavljuje kao značajan prediktor procjena privlačnosti u kontekstu kratkotrajnog odnosa. Iskrenost-poniznost se, po definiciji, odnosi na tendenciju da izbjegavamo iskorištavati druge, odnosno odričemo se prilika u kojima možemo profitirati nauštrb drugih (Book i sur., 2015). To je sasvim suprotno onome što je karakteristično za mračnu trijadu, primjerice eksploativnosti koja karakterizira sve tri sastavnice konstrukta te je, čini se, upravo niska iskrenost-poniznost ono što stoji u podlozi mračne trijade (Lee i Ashton, 2005). Zbog svega navedenog očekivali bismo da su procjene muškaraca na iskrenosti-poniznosti negativan prediktor procjena privlačnosti tih muškaraca u kontekstu kratkotrajne seksualne afere. U hijerarhijskoj regresijskoj analizi koju smo proveli, iskrenost-poniznost se pokazala značajnim pozitivnim prediktorom procjena privlačnosti kad smo u drugom koraku u regresijsku analizu uveli varijablu situacije, dok u prvom koraku, kad su bili uvršteni samo faktori ličnosti iz HEXACO modela, nije imala statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance procjena privlačnosti. Kao što je već spomenuto, uvidom u korelacijsku matricu varijabli korištenih u hijerarhijskoj regresijskoj analizi, zaključujemo da se radi o supresor varijabli. Supresor varijabla je varijabla koja nema značajnu korelaciju s kriterijem, ali ima visoku korelaciju s nekim drugim prediktorom uvrštenim u regresijsku analizu koji korelira s kriterijem. Supresor varijabla doprinosi objašnjenju varijance kriterija tako što objašnjava dio varijance tog drugog prediktora s kojim je povezana i to dio varijance prediktora koji je irelevantan za kriterij (Milas, 2004). Drugim riječima, supresor varijabla povećava prediktivnu valjanost ostalih varijabli u regresijskoj jednadžbi povećavajući regresijske koeficijente (β) tih ostalih varijabli uvrštenih u regresijsku analizu (Conger, 1974). U našem slučaju, iskrenost-poniznost je supresor varijabla za varijablu verzija upitnika čiji regresijski koeficijent povećava.

U provedenoj hijerarhijskoj regresijskoj analizi, navedeni sustav prediktora doprinosi objašnjenju varijance kriterija s 13.2%, što ukazuje na to da postoje i druge varijable u podlozi procjena privlačnosti u kontekstu kratkotrajnih afera. Veličina koeficijenta multiple korelacije ovisi o pouzdanosti kriterija, pouzdanosti pojedinog prediktora, korelacijama između prediktora i kriterija te o korelacijama među prediktorima. Naš kriterij je bila jedna čestica na kojoj su sudionice davale svoje procjene privlačnosti, stoga je pouzdanost našeg kriterija upitna i možda bi u budućim

istraživanjima trebalo koristiti više čestica za procjene privlačnosti u kontekstu kratkotrajnih odnosa. Također, korelacije među prediktorima su značajne i relativno visoke, posebno korelacija iskrenosti-poniznosti i verzije upitnika koja je tek nešto manja od $r=0.9$, dok su s kriterijem značajno povezane verzija upitnika i ugodnost, a iskrenost-poniznost nije. Jedan od uvjeta za provedbu hijerarhijske regresijske analize jest uvjet kolinearnosti. Kad u regresijskom modelu postoji snažna povezanost između dva ili više prediktora ona utječe na veličinu koeficijenta multiple korelacije, veličinu regresijskih koeficijenata pojedinog prediktora i otežava razabiranje samostalnog doprinosa pojedinog prediktora u ukupnoj objašnjenjanoj varijanci kriterija (Field, 2009). Izračunom faktora povećanja varijance (*VIF*) provjerava se multikolinearnost u regresijskom modelu. Ovaj faktor pokazuje koliki dio varijance pojedinog prediktora nije objašnjen varijancama ostalih prediktora u regresijskom modelu. Myers (1990, prema Field, 2009) ističe da su vrijednosti faktora povećanja varijance $VIF=10$ ili veće zabrinjavajuće. Izračunali smo faktore povećanja varijance u našem regresijskom modelu. Najveće vrijednosti, kao što je i očekivano, imaju faktori povećanja varijance za varijable iskrenost-poniznost i verzija vinjete, međutim vrijednosti im se kreću oko 5,5 te ne prelaze 10 ($VIF_{\text{iskrenost-poniznost}}=5.40$; $VIF_{\text{verzijavinjete}}=5.51$).

Za razliku od prošlih istraživanja koja su provjeravala doprinos mračne trijade kad se kontroliraju faktori ličnosti iz modela Velikih pet (Carter i sur.2014), u našem istraživanju koristili smo osobine ličnosti iz HEXACO modela uzevši u obzir odnos šestog faktora iz ovog modela i mračne trijade kojeg potkrepljuju mnoga istraživanja. Naši rezultati su ukazali na faktor ugodnosti iz HEXACO modela koji ima statistički značajan doprinos u procjenama privlačnosti u kontekstu kratkotrajnih odnosa i faktor iskrenost-poniznost (supresorska varijabla). Carter i suradnici su u svom istraživanju koristili tehniku strukturalnog modeliranja (SEM). Generirali su model koji je uključivao faktore ličnosti iz modela Velikih pet kao medijatorske varijable u vezi između varijable situacije i kriterijske varijable procjene privlačnosti. Model koji je pokazao najbolje slaganje s opaženim podacima uključivao je ekstraverziju i neuroticizam, ali kad su parcijalizirali utjecaje faktora ličnosti situacija je imala i direktan utjecaj na procjene privlačnosti čime je objašnjeno 9% varijance kriterijske varijable. Dakle, varijabla situacije imala je samostalan doprinos u objašnjenju procjena privlačnosti što u našem istraživanju nije slučaj jer prediktori iz HEXACO modela ličnosti nisu prestali biti

značajni kad smo u regresijsku jednadžbu uvrstili varijablu verzija upitnika. U spomenutom istraživanju autori izvješćuju da sudionice procjenjuju vinjetu s opisom mračne trijade statistički značajno privlačnijom nego kontrolnu vinjetu u kontekstu općenite privlačnosti, s obzirom na to da su za procjene privlačnosti koristili samo jednu česticu. Autori svoj nalaz tumače time da su njihove sudionice, također studentice, prilikom procjenjivanja bile orijentirane na kratkotrajne odnose zbog svoje dobi. Kako bismo provjerili u kojim kontekstima interpersonalnih odnosa studentice procjenjuju privlačnim muškarca iz jedne ili druge vinjete, u naše istraživanje uvrstili smo dodatne tri čestice kojima smo definirali različite kontekste interpersonalnih odnosa. Tako su, uz općenitu privlačnost, naše sudionice procjenjivale muškarca u kontekstu privlačnosti za platonsko prijateljstvo, kratkotrajnu seksualnu aferu i dugotrajnu romantičnu vezu. Naši rezultati su sugerirali da doista studentice mračnu trijadu procjenjuju privlačnom ličnosti samo u kontekstu kratkotrajnog odnosa, te da kad postoje različite čestice za procjene privlačnosti u različitim kontekstima interpersonalnih odnosa, u kontekstu općenite privlačnosti studenticama je privlačniji muškarac koji nema karakteristike mračne trijade.

Valja naglasiti i neka ograničenja našeg istraživanja. Prvenstveno, bilo bi korisno uvrstiti još neke varijable u buduća istraživanja kako bi se dobio bolji uvid u ono što stoji u podlozi procjena privlačnosti i koliki je stvarni doprinos mračne trijade kad se kontroliraju i neke dodatne varijable, primjerice seksualna orijentacija sudionika i socioseksualnost, odnosno, pojedinčeva potreba za povezanosti i emocionalnom bliskosti s partnerom prije stupanja u seksualne odnose (Gangestad i Simpson, 1990, Simpson i Gangestad, 1991; prema Kardum, 2004). Treba obratiti pažnju i na ostale odrednice privlačnosti koje smo već spominjali, a koje imaju veze s osobinama ličnosti koje sačinjavaju mračnu trijadu. Pri tom naglasak treba staviti na sličnosti u uvjerenjima, stavovima i osobinama ličnosti, pod pretpostavkom da je moguće da je ženama koje i same imaju karakteristike mračne trijade možda privlačniji muškarac s takvim karakteristikama, što su već provjeravala neka istraživanja (primjerice Jonason i sur., 2015). Zamjerka našem istraživanju je što su u vinjetama opisani muškarac koji ima visoko izražene sve karakteristike mračne trijade i muškarac koji nema nijednu. Kao što su i Carter i suradnici naglasili (2014), to nije realna situacija. Pogotovo uzevši u obzir da sastavnice mračne trijade ne koreliraju u potpunosti te da postoje i razlike u veličinama povezanosti između, primjerice, narcizma i psihopatije i narcizma i makijavelizma. Neka

istraživanja nalaze da ljudi drugačije procjenjuju osobe s karakteristikama narcizma, psihopatije i makijavelizma kad procjenjuju vinjetu koja sadrži opis osobe s karakteristikama samo jedne od tri sastavnica mračne trijade. Vinjete s opisom osobe s karakteristikama narcizma procjenjuju se značajno privlačnijima nego vinjete s opisom psihopatije ili makijavelizma, a procjene tih triju vinjeta na osobinama ličnosti iz modela Velikih pet također idu u korist narcizma koji je procjenjivan ekstravertiranijom, ugodnijom i savjesnijom ličnosti nego psihopatija i makijavelizam (Rauthmann i Kolar, 2013). Stoga bi trebalo osmisliti realnije vinjete koje sadrže opis mračne trijade kao kompozita ovih triju osobina, a koje će uzimati u obzir razlike u jačinama povezanosti konstrukata i karakteristike koje su u podlozi povezanosti makijavelizma, narcizma i psihopatije. Također, trebalo bi se usmjeriti na provjeravanje privlačnosti mračne trijade u kontekstu stvarnog izbora partnera s obzirom da nalazi većine istraživanja, kao i našeg, ukazuju samo na preferencije. Neka istraživanja koriste tzv. „speed-dating“ paradigmu gdje (ako se radi o heteroseksualnim sudionicima) skupina žena i muškaraca neko kraće vrijeme provode na spojevima jedni s drugima i rotiraju se sve dok svaka žena nije upoznala svakog muškarca i obrnuto. Na taj način moguće je ispitati relativno velik broj sudionika u ograničenom vremenu, a iako se ispitivanje odvija u kontroliranim uvjetima, interakcije među ljudima su realne i na procjene sudionika se može gledati kao na stvarne izbore u kontekstu izbora partnera (Jauk i sur., 2016).

ZAKLJUČAK

Postoji statistički značajna razlika u procjenama privlačnosti muškarca s visoko izraženim karakteristikama mračne trijade i muškarca koji nema izražene karakteristike narcizma, psihopatije i makijavelizma. Muškarac s izraženim karakteristikama mračne trijade procjenjuje se značajno privlačnijim u kontekstu kratkotrajne seksualne afere, dok u kontekstima općenite privlačnosti, platonskog prijateljstva i dugotrajne romantične veze studentice privlačnijim procjenjuju muškarca iz kontrolne vinjete.

Osim u procjenama privlačnosti, ove dvije verzije vinjeta razlikuju se i u procjenama na pojedinim osobinama ličnosti iz HEXACO modela. Muškarac koji nema izražene karakteristike mračne trijade procjenjuje se otvorenijim ka iskustvima, savjesnijim, ugodnijim, emocionalnijim i iskrenijim-poniznijim, nego muškarac s

karakteristikama mračne trijade. Jedina razlika suprotnog smjera se dobiva kod procjena na ekstraverziji gdje više procjene idu u korist muškarca s izraženom mračnom trijadom ličnosti.

U objašnjenju varijance procjena privlačnosti u kontekstu procjena privlačnosti za kratkotrajnu seksualnu aferu, mračna trijada (varijabla situacije) ima statistički značajan doprinos, uz faktor ličnosti ugodnost i iskrenost-poniznost (supresor varijabla) iz HEXACO modela.

LITERATURA

- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Ashton, M. C. i Lee, K. (2009). The HEXACO-60: A short measure of the major dimensions of personality. *Journal of Personality Assessment*, 91, 340-345.
- Ashton, M. C. i Lee, K. (2008). The HEXACO Model of Personality Structure. Boyle, G. J., Matthews, G. i Saklofske, D. H. (Ur.) *The Handbook of Personality Theory and Assessment. Vol 2 Personality Measurement and Testing*. (str. 239-260). Los Angeles, London, New Delhi, Singapur: SAGE Publications.
- Atari, M. i Chegeni, R. (2017). The Dark Triad and long-term mate preferences in Iranian women. *Personality and Individual Differences*. 104, 333-335.
- Atkinson, B. E., Harris, E. i Quershi, C. (2016). Relationships between age of females and attraction to the Dark Triad personality. *Pesonality and Individual Diferences*, 95, 200-203.
- Book, A., Visser, B. A. i Volk, A. A. (2015). Unpacking „evil“. Claiming the core of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 73, 29-38.
- Buss, D. M. i Schmitt, D.P. (1993). Sexual Strategies Theory: An Evolutionary Perspective on Human Mating. *Psychological Review*, 100(2), 204-232.
- Carter, G. L, Campbell, A. C. i Muncer, S. (2014). The dark triad personality attractiveness to women, *Personality and Individual Differences*, 56, 57-61.
- Conger, A. J. (1974). A revised definition for suppressor variables: A guide to their identification and interpretation. *Educational and Psychological Measurement*, 34(1), 35-46.
- Croes, E. A. J., Antheuins, M. L., Schouten, A. P. i Krahmer, E. J. (2016). Computers in Human Behavior. *Science Direct*, 55, 468-476.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS (and sex and drugs and rock'n'roll)*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapur: SAGE Publications.

- Graziano, W., Jensen-Campbell, L. i West, S. (1995). Interpersonal attraction from an evolutionary psychology perspective: Women's reactions to dominant and prosocial men. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 427-440.
- Hewstone, M. i Stroebe, W. (2003). *Socijalna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Jauk, E., Neubauer, A. C., Mainrunteregger, T., Pemp, S., Seiber, K. P. i Rauthmann, J. F. (2016). How Alluring Are Dark Personalities? The Dark Triad and Attractiveness in Speed Dating. *European Journal of Personality*, 30, 125-138.
- Jonason, P. K., Lyons, M. i Blanchard A. (2015). Birds of a ‘bad’ feather flock together: The Dark Triad and mate choice. *Personality and Individual Differences*, 78, 34–38.
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D. i Schmitt, D. P. (2009). The Dark Triad: Facilitating a Short-Term Mating Strategy in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5-18.
- Kardum, I. (2004). Evolucijski pristup u psihologiji ličnosti. Hrgović, J. i Polšek, D. (Ur.) *Evolucija društvenosti*. (str. 129-144). Čakovec: Naklada Jesenski i Turk,
- Kolesarić, V. i Tomašić Humer, J. (2016). *Veličina učinka*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.
- Kruger, D. J., Fisher, M. i Jobling, I. (2003). Proper and dark heroes as DADS and CADS. *Human Nature*, 15, 305-317. DOI: 10.1007/s12110-003-1008-y
- Larsen, R. J. i Buss, D. M. (2005). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Lee, K., i Ashton, M. C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and Narcissism in the Five-Factor Model and the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences*, 38, 1571-1582.
- Li, N. P. i Kenrick, D. T. (2006). Sex Similarities and Differences in Preferences for Short-Term Mates: What, Whether, and Why. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(3), 468-489.

Lyons, M. T., Marcinkowska, U. M., Helle, S. i McGrath, L. (2015). Mirror, mirror on the wall, who is the most masculine of them all? The Dark Triad, masculinity, and women's mate choice. *Personality and Individual Differences*, 74, 153-158.

McCrae, R. R. i Costa, P. T. (2008). The Five-Factor Theory of Personality. John, O.P., Robins, R. W. i Pervin, L. A. (Ur.) *Handbook of Personality, Third Edition: Theory and Research*. (str. 139-153). New York, London: The Guilford Press.

Milas, G. (2004). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Mount, M. K., Barrick, M. R., Scullen, S. i Rounds, J. (2005). Higher order dimensions of the Big Five personality traits and the Big Six interests. *Personnel Psychology* 58(2), 447 – 478.

Newcomb, T. M. (1956). The prediction of interpersonal attraction. *American Psychologist*, 11(11), 575-586.

O'Boyle, E., Forsyth, D. R., Banks, G. C. i McDaniel, M. A. (2011). A Meta-Analysis of the Dark Triad and Work Behavior: A Social Exchange Perspective. *Journal of Applied Psychology*, 97(3), 557-79.

Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556-563.

Rauthmann, J. F. i Kolar, G. P. (2013). The perceived attractiveness and traits of the Dark Triad: Narcissists are perceived as hot, Machiavellians and psychopaths not. *Personality and Individual Differences*, 54, 582-586.

Sprecher, S. i Regan, P. C. (2002). Liking some things (in some people) more than others: Partner preferences in romantic relationships and friendships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19 (4), 463-481.

Web stranica HEXACO <http://hexaco.org/hexaco-inventory>

Prilog A

Hrvatski prijevod vinjete s opisom muškarca visoko na karakteristikama mračne trijade.

Volim upoznavati razne žene u svojoj zajednici, zrače nekom ranjivošću koja pobuđuje moj interes.

Volim kad me ljudi pitaju o mojim postignućima i meni osobno, uvijek je lijepo kad te drugi cijene i dive se tebi i onome što radiš.

U vezi volim biti onaj koji donosi odluke, posebno kad treba odlučiti gdje ću damu odvesti na ekstravagantan spoj (impulzivan sam u vezama).

Kad me pitaju za mišljenje, ne mislim da ima išta loše u malom iskrivljavanju istine u određenim situacijama, ako će se tako postići krajnji cilj. Ne osjećam krivnju zbog toga, uostalom, svi lažu. Ne mislim da bi netko zbog toga bio uzrujan ili povrijeđen dugoročno. Ne vidim to kao moralno pitanje, to je samo način da se izvuču najbolji mogući rezultat iz svake situacije.

Možda je jedan od razloga zašto sam uspješan sa ženama i u većini drugih područja u životu taj što sam, čini se, dobar u uvjeravanju drugih da misle poput mene, te što sam sklon laskati drugima i njihovim sposobnostima.

Ponekad imam osjećaj kao da se cijeli svijet vrti oko mog malog prsta.

Prilog B

Hrvatski prijevod vinjete s opisom muškarca nisko na karakteristikama mračne trijade.

Volim upoznavati razne žene u svojoj zajednici, zrače nekom snagom koja pobuđuje moj interes.

Rado pitam ljude o njima samima i njihovim postignućima, volim se diviti onome što su drugi sposobni postići.

U vezi prepuštam dami da donosi odluke, posebno kad treba izabrati mjesto za intimniji spoj (volim stabilnost i komfor, što izgleda ide ruku pod ruku s vezama koje ostvarujem).

Kada me pitaju za mišljenje, dajem iskren odgovor iako znam da su možda očekivali drugačiji jer bi bilo moralno neispravno lagati. Osjećao bih se krivim znajući da nisam bio iskren iako to znači da će se oni neko vrijeme ljutiti na mene (ali to sam i zaslužio).

Jedan od razloga zašto me u karijeri nikad nisu razmatrali za neku rukovodeću funkciju i zašto se nikad nisam usudio pozvati na spoj djevojku koja je bila „izvan moje lige“ možda je taj što, čini se, nisam dobar u uvjeravanju drugih da misle poput mene; neugodno mi je pretjerano laskati drugima. Obično dijelim komplimente kolegama na poslu i ženama ako mislim da su ih zaista i zaslužili.

Možda se svijet ne vrti oko mog malog prsta, ali sam iskren i brižan čovjek.

Prilog C

Tablica 1

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu procjene privlačnosti u kontekstu općenite privlačnosti.

Korak			β	t	p
1	HEXACO	H	0.45	4.01	.001
		E	-0.01	-0.08	.94
		X	-0.04	-0.46	.65
		A	-0.14	-1.56	.12
		C	-0.05	-0.63	.53
		O	0.19	2.24	.03
			$R=0.53$	$R^2=0.28$	$F=10.49$
2	HEXACO	H	0.41	2.60	.01
		E	-0.01	-0.09	.93
		X	-0.03	-0.26	.80
		A	-0.14	-1.58	.12
		C	-0.05	-0.57	.57
		O	0.19	2.20	.03
	Situacija	Verzija vinjete	0.07	0.43	.67
		$R=0.53$	$R^2=0.28$	$F=0.18$	$p=.67$

Legenda:

H=iskrenost-poniznost, E=emocionalnost, X=ekstraverzija, A=ugodnost, C=savjesnost
O=otvorenost ka iskustvima

Tablica 2

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu procjene privlačnosti u kontekstu prijateljstva.

Korak			β	t	p
1	HEXACO	H	0.45	4.24	.001
		E	-0.04	-0.41	.68
		X	-0.13	-1.38	.17
		A	-0.03	-0.37	.71
		C	-0.03	-0.38	.71
		O	0.14	1.68	.10
	$R=0.59$ $R^2=0.35$ $F=14.27$ $p<.001$				
2	HEXACO	H	0.38	2.59	.01
		E	-0.04	-0.43	.67
		X	-0.10	-1.01	.31
		A	-0.04	-0.41	.68
		C	-0.02	-0.29	.78
		O	0.14	1.63	.11
	Situacija	Verzija vinjete	0.10	0.68	.50
$R=0.59$ $R^2=0.35$ $F=0.47$ $p=.50$					

Legenda:

H=iskrenost-poniznost, E=emocionalnost, X=ekstraverzija, A=ugodnost, C=savjesnost
O=otvorenost ka iskustvima

Tablica 3

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu procjene privlačnosti u kontekstu dugotrajne romantične veze.

Korak			β	t	p
1	HEXACO	H	0.60	5.99	.001
		E	-0.03	-0.30	.77
		X	-0.06	-0.65	.52
		A	0.02	0.23	.82
		C	-0.05	-0.72	.47
		O	0.06	0.76	.45
	$R=0.65$ $R^2=0.43$ $F=19.77$ $p<.001$				
2	HEXACO	H	0.54	3.87	.001
		E	-0.03	-0.31	.76
		X	-0.03	-0.34	.73
		A	0.01	0.18	.86
		C	-0.04	-0.63	.53
		O	0.06	0.71	.50
	Situacija	Verzija vinjete	0.09	0.66	.51
$R=0.65$ $R^2=0.43$ $F=0.43$ $p=.51$					

Legenda:

H=iskrenost-poniznost, E=emocionalnost, X=ekstraverzija, A=ugodnost, C=savjesnost
O=otvorenost ka iskustvima